

Література: 1. Данилишин Б.М. Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений /Данилишин Б.М., Шостак Л.Б.// К.: СОПС Украины НАНУ — 1999.– С. 367. 2. Дорогунцов С. Сталість розвитку еколого-економічного потенціалу України та її регіонів /Дорогунцов С., Федорищева А.// Економіка України. – 1996. – № 7. – С. 4–17. 3. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика / Герасимчук З.В.– Луцьк: Надстир'я, 2008. – 528 с. 4. Глинська А.Є. Формування механізму забезпечення сталого розвитку підприємства /Глинська А.Є.// Вісник Хмельницького національного університету. – 2007. – № 4(Т.1). – С. 107. 5. Шевчук В.Я. Макроекономічні проблеми сталого розвитку / Шевчук В.Я. – К.: Геопринт, 2006. – С. 200.

Іляш О.І.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства ЛКА,
м. Львів, Україна

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ФАКТОР БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Дослідження статистичних характеристик розвитку соціальної сфери дає змогу зробити висновок про те, що періоди її активного прояву достатньо співвідносяться з періодами соціально-економічних потрясінь у суспільстві, економіка якого перебуває у стані депресивного розвитку. Результати аналізу свідчать про поки що незагрозливий для системи соціальної безпеки рівень функціонування соціальної сфери. Однак це не означає, що проблема не актуальна для України.

Так, розподіл регіонів за індексом соціального середовища близький до розподілу за розвитком соціального капіталу (рис. 1). Виняток становить м. Київ, який за цим індексом відстає від регіонів-лідерів. Також варто відмітити, що перші 3 місця за індексом соціального середовища посідають регіони такої історико - географічної області, як Галичина (Тернопільська, Івано-Франківська і Львівська області), що свідчить про вплив історичних факторів на соціальне середовище. Індекс соціальних мереж найвищий у Волинській, Житомирській, Кіровоградській, Тернопільській і Миколаївській областях, найнижчий – у Донецькій області і м. Київ, що свідчить про нижчий розвиток соціальних мереж у високоурбанізованих регіонах. Найвищі показники соціального середовища зазначених регіонів пов'язані із значно кращими можливостями доступу до систем зв'язку у містах, ніж у сільських районах.

Деталізуючи тенденції розвитку соціальної сфери України слід додати, що найкраща ситуація за індексом соціального середовища у 2000-2005- 2010 рр. продовжує зберігатися у західних регіонах країни: Волинська (0,707), Івано-Франківська (індекс – 0,767), Чернівецька (0,720), Волинська (0,707), Закарпатська (0,705), Львівська (0,704), Тернопільська (0,688) та Рівненська (0,662) області.

Окрім того, регіони, що лідирують, відрізняються найнижчим у країні коефіцієнтом злочинності (Івано-Франківська область – 419 випадків на 100 тисяч осіб), усталеністю шлюбів (Закарпатська область – на 1 розлучення припадає 4,1 шлюбів) та низькою питомою вагою народжених поза шлюбом (Тернопільська – 7,2%). Крім того, в західних областях спостерігається найнижча кількість хворих на розлади психіки та поведінки внаслідок уживання наркотичних та інших психоактивних речовин у розрахунку на 100 тисяч населення, але, на жаль, ця ситуація нівелюється досить великою кількістю хворих з вперше встановленим діагнозом алкоголізму та алкогольних психозів.

Рис. 1. Індекс соціального середовища України (2010 р.)

Разом з тим, найгірший стан показників соціального середовища протягом 2006-2010 років спостерігається у м. Севастополі (0,303 у 2010 році). Незважаючи на те, що відбулося деяке поліпшення первинних показників у порівнянні з 2009 роком, у місті продовжує зберігатися високий рівень захворюваності населення на розлади психіки та поведінки внаслідок вживання як алкоголю (195,2 випадків на 100 тис. населення, у 2009 році – 220,7), так і наркотичних та інших психоактивних речовин (31,2 випадки на 100 тис. населення, у 2009 – 49,7), великою кількістю ДТП (132,9 пригоди на 100 км доріг, у 2009 – 152,4). Низький рівень інтегрального індексу соціального середовища у 2010 році також був притаманний Кіровоградській області (0,404), у якій зафіксовано найбільшу кількість померлих від навмисного самоушкодження (33,3 особи на 100 тис. населення) та найбільшу питому вагу народжених поза шлюбом (33,4%). Замикає трійку аутсайдерів АР Крим (0,410), що пояснюється найвищим в країні коефіцієнтом злочинності (1705 випадків на 100 тис. осіб при 1102 по Україні). Слід зазначити, що Крим погіршив свій рейтинг за інтегральним індексом соціального середовища у порівнянні з 2009 роком на 6 позицій.

Протягом 2009-2010 років відчутних змін у розшаруванні регіонів за індексом соціального середовища не відбулось. Найбільше покращення стану соціального середовища відбулося у Чернівецькій (на 5 позицій), у Херсонській та Луганській областях (на 4 позиції). На противагу, Автономна Республіка Крим погіршила свою позицію на 6 пунктів (з 19 місця у 2009 році до 25 місця у 2010 році) [4].

Значною мірою на безпеку соціальної сфери впливає і рівень якості соціальних послуг, який для населення України залишається недостатнім та в окремих випадках погіршується через невідповідність соціального обслуговування міжнародним стандартам якості соціальних послуг, зростання рівня незадоволеності громадян щодо якості отримуваних соціальних послуг, недостатній рівень розвитку інфраструктури ринку соціальних послуг, відсутність належного державного фінансування проектів громадських організацій ускладнення процесів інтеграції вразливих груп населення в суспільстві, недосконалість стандартизованої системи підвищення базової кваліфікації на робочому місці для надавачів соціальних послуг, недостатність методологічної оцінки та контролю якості соціальних послуг, дієвих санкцій за їх порушення.

Вітчизняна державна політика регулювання якості соціальних послуг реалізується через удосконалення нормативно-правової бази, визначення стратегічних напрямів реформування системи соціальних послуг, управління державними видатками на соціальні послуги. Однак дослідження показують, що рівень якості соціальних послуг для осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, є недостатнім та не відповідає європейським стандартам.

Зважаючи на ризики та негативні тенденції розвитку соціального середовища в Україні, існує об'єктивна необхідність вироблення перспективних напрямів зміцнення системи

соціальних послуг, а, відтак, і посилення безпеки соціальної сфери відповідно до потреб населення, покращення доступності та адресності соціальних послуг, зокрема за такими напрямками: реорганізація діючої соціальної мережі надання соціальних послуг та активізації діяльності органів законодавчої та виконавчої влади у напрямі підвищення якості соціальних послуг; удосконалення методичного забезпечення визначення та оцінки якості соціальних послуг та приведення у відповідність системи соціального обслуговування до стратегії її адресності; посилення гнучкості використання бюджетних механізмів реалізації соціальної підтримки населення та політики надання державних соціальних гарантій.

Література: 1. Куценко В. І. Роль середовища у формуванні соціального капіталу./ В. І. Куценко// Вісн. НАН України, 2010, № 12.- С. 25-35. 2. Матеріали Парламентських слухань „Шляхи реформування охорони здоров'я та медичного страхування в Україні” від 20 травня 2009 р. [Електронний ресурс] //Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/SL200509.htm. 3. Національні рахунки соціального захисту (НРСЗ) в Україні у 2009 році // Статистичний бюлетень /.- К.: ви-цтво ДКСУ. - 2011. - 120с. 4. Олександр Хоруженко. Індекс людського розвитку регіонів України, 2010. - П'ятниця, 25 травня 2012 р.// Режим доступу: <http://crps.sumynews.com/publications/item/138-indeks-lyudskogo-rozvytku-regioniv-ukrayiny-2010.html> 5. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.

Кириченко О.О.,

*к.е.н., доцент кафедри економіки і управління підприємством ДНУ ім. О. Гончара,
м. Дніпропетровськ, Україна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Розвиток національної економіки визначається функціонуванням ряду базових галузей. Історично склалося, що домінуюче положення в господарському комплексі України належить гірничо-металургійному комплексу, функціонування і розвиток якого органічно пов'язані з розвитком як інших галузей промисловості, так і національної економіки в цілому. Тому дослідження розвитку національного гірничо-металургійного комплексу, його особливостей, тенденцій та проблем є важливими для розуміння подальших процесів в ньому в контексті підйому економіки України.

У результаті розпаду СРСР в 1991 р. Україна успадкувала потужний гірничо-металургійний комплекс (ГМК), який на той час за масштабами становив більше 35% колишнього загальносоюзного ГМК. Даний комплекс охоплює підприємства всього технологічного циклу – від видобутку і переробки сировини до виробництва і переробки металу [1], внаслідок чого включає значну кількість різноманітних підприємств добувної і переробної промисловості. Основою ГМК України є чорна металургія. Провідне місце в гірничо-металургійному комплексі України належить саме металургійному виробництву – виплавці чавуну і сталі, виробництву прокату, труб, виробів подальшого переділу.

У даний час до складу ГМК України входять близько 400 підприємств та організацій. Основу комплексу складають великі підприємства чорної металургії з повним циклом, які належать до найбільших підприємств світу. За даними [2], гірничо-металургійний комплекс України включає 15 металургійних комбінатів і заводів; 3 феросплавних заводи; 14 гірничодобувних підприємств; 12 коксохімічних заводів; 13 заводів з виробництва вогнетривів; 20 заводів металевих виробів (метизів); 8 підприємств з виробництва труб і 134 підприємства, що організували виробництво труб. Розвиток гірничо-металургійного комплексу України в останні двадцять років переважно відбувався в досить складних умовах, з двома значними кризами – в середині 90-х рр. ХХ ст. і в 2008 р.

У першій половині 90-х рр. ХХ ст. першочерговими задачами для ГМК України стало одночасне вирішення поточних виробничих проблем і адаптація підприємств для роботи в нових умовах становлення ринкової економіки. Перед підприємствами комплексу повсталі такі завдання, досвіду вирішення яких у них ще не було.

На самому початку 90-х рр. ХХ століття в управлінні підприємствами національного гірничо-металургійного комплексу ще переважало жорстке державне регулювання, а основною